

Enerģopārvaldība pašvaldībās: sasniegtais un nākotnes perspektīvas

Konferences atskats

Š.g. 7.martā, Rīgā, notika enerģopārvaldības tematikai veltīta konference "Enerģopārvaldība pašvaldībās: sasniegtais un nākotnes perspektīvas". Konferenci organizēja Rīgas Tehniskā universitāte un SIA "Ekodoma" Eiropas Savienības līdzfinansētu projektu "ActNow!" un "Compete4SECAP" ietvaros. Konferences mērķis bija diskutēt par līdzšinējo pašvaldību pieredzi enerģopārvaldības sistēmas izveidē un ieviešanā, enerģopārvaldības sistēmas sertificēšanu un sinerģiju starp efektīvu enerģijas pārvaldību valsts, reģiona un pašvaldības līmenī. Ar savu redzējumu dalījās nozares ministriju, pašvaldību un plānošanas reģionu pārstāvji.

Konferenci atklāja SIA "Ekodoma" projektu vadītāja un projekta "Compete4SECAP" koordinatore **Marika Rošā**. Viņa atzīmēja lielo izaugsmi enerģopārvaldības jomā pašvaldībās, kas panākta pēdējo trīs gadu laikā, kopš spēkā stājās Enerģoefektivitātes likums. Arvien vairāk pašvaldībās strādā enerģopārvaldnieki, un kopumā ir uzlabojusies pašvaldību izpratne par enerģopārvaldības nepieciešamību.

Ekonomikas ministrijas Ilgtspējīgas enerģētikas politikas departamenta vecākā referente **Ieva Kārklīņa** klātesošos iepazīstināja ar ministrijas skatījumu uz enerģopārvaldības nozīmību valsts līmenī. I.Kārklīņa deva kopsavilkumu par līdzšinējiem rezultātiem enerģopārvaldības sistēmu ieviešanā pēc Enerģoefektivitātes likuma pieņemšanas un atzīmēja enerģopārvaldības nozīmi enerģoefektivitātes paaugstināšanā visos enerģijas galapatēriņa sektoros.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Klimata pārmaiņu departamenta direktore **Ilze Prūse** uzsvēra, ka enerģoefektivitāte pašvaldībās

ir vienlaikus gan nepieciešamība, gan arī iespēja. Viņa atzīmēja demogrāfijas, reģionu attīstības un klimata pārmaiņu aspektus kā nozīmīgus jautājumus, kas jāņem vērā, plānojot nākotnes enerģijas izmantošanu pašvaldībā. I.Prūse iepazīstināja klātesošos ar oglekļa mazietilpīgas un klimatnoturīgas attīstības koncepciju, kas ir Eiropas Savienības politikas plānošanas mērķis visās nozarēs, kā arī sniedza ieskatu par potenciālajiem (ministrijas priekšlikums) atbalsta

pasākumiem enerģoefektivitātes paaugstināšanai un atjaunojamo enerģoresursu izmantošanai pašvaldībās Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027.gadam ietvaros.

Konferences turpinājumā ar savu pieredzi enerģopārvaldības sistēmu ieviešanā dalījās enerģopārvaldnieki no piecām Latvijas pašvaldībām. Šīs pašvaldības savas enerģopārvaldības sistēmas izstrādājušas/ izstrādā vairāku ES līdzfinansētu projektu ietvaros (Daugavpils pilsēta un Siguldas novads

– projektā „5000&1 SEAPs”; Ķeguma un Saldus novadi – projektā „Compete4SECAPS”; Gulbenes novads – projektā „ActNow!”). Galvenās atziņas no energopārvaldnieku prezentācijām:

- **Ķeguma novada pašvaldība (šobrīd ievieš energopārvaldības sistēmu), Ilze Staģīte:** jau energopārvaldības sistēmas ieviešanas procesā ir redzams enerģijas patēriņa samazinājums, ko devusi enerģijas patēriņa monitoringa sistēmas ieviešana un komunikācijas uzlabošanās starp iestāžu vadītājiem, energopārvaldnieku un domes vadību. Pašvaldības tuvākais mērķis ir pabeigt nepieciešamo dokumentāciju, veikt darbinieku apmācības un sertificēt energopārvaldības sistēmu līdz 2019.gada vasarai.
- **Siguldas novada pašvaldība (ieviesa energopārvaldības sistēmu 08.05.2017), Maija Kovāča:** būtiskākais ieguvums no energopārvaldības sistēmas ieviešanas ir enerģijas patēriņa datu uzskaites un analīzes iespēja, kas ļoti palīdz tālāku rīcību plānošanā. Viens no lielākajiem izaicinājumiem energopārvaldnieka ikdienas darbā ir darbinieku motivēšana. Siguldas pašvaldības piemērs rāda, ka energopārvaldības sistēma var veiksmīgi darboties arī bez sertifikācijas, ja ir izveidotas un ieviestas nepieciešamās operatīvās darbības enerģijas patēriņa datu monitoringam un notiek energoefektivitātes rādītāju uzraudzība.
- **Saldus novada pašvaldība (ieviesa energopārvaldības sistēmu 20.12.2018), Edgars Augustiņš:** priekšnosacījums veiksmīgai energopārvaldības sistēmas izveidei un ieviešanai ir pašvaldības vadības atbalsts. Energopārvaldības sistēmas mērķis ir dot ēku atbildīgajiem darbiniekiem izpratni par to, cik daudz enerģijas tērē ēka un kādas ir iespējas samazināt enerģijas patēriņu, t.sk. pareizi un efektīvi izmantojot esošās apkures un ventilācijas sistēmas ēkās, kā arī domājot par enerģijas lietošanu (uzvedības maiņas pasākumi). Darbinieku iesaistei un motivācijas paaugstināšanai var organizēt kopīgas apmācības un sapulces, tomēr individuāla pieeja sarunu veidā ir ļoti svarīga veiksmīgai sistēmas darbībai.
- **Daugavpils pilsētas pašvaldība (sertificēja energopārvaldības sistēmu 09.12.2016), Helēna Trošimova:** pēc ISO 50001 sertificēta energopārvaldības sistēma Daugavpils pilsētā darbojas jau trešo gadu. Nozīmīgākie ieguvumi no sertifikācijas ir: sistemātiska pieeja nepārtrauktam energosnieguma uzlabojumam; lielāka atbildības sajūta un motivācija darbiniekiem; priekšrocība projektu vērtēšanā, piesaistot ES un valsts budžeta finansējumu; pozitīvs pilsētas tēls un labās prakses piemērs. Energopārvaldības sistēmas ieviešanas rezultātā pašvaldības ēku sektorā 2017.gadā panākts 3,6% enerģijas patēriņa ietaupījums, kas izmaksu ziņā veido

apmēram 75 tūkst.EUR. 2019.gadā izvirzīti mērķi tālākam enerģijas patēriņa samazinājumam pašvaldības ēkās, publiskajā apgaismojumā un sabiedriskajā transportā, kā arī ir plānota energopārvaldības sistēmas pārsertifikācija.

- Gulbenes novada pašvaldība (plāno ieviest energopārvaldības sistēmu), Krišjānis Upāns:** pašvaldība sper pirmos soļus energopārvaldības sistēmas izveidē; līdz šim ir veikts darbs, lai iekļautu energoefektīvas pārvaldības jautājumu pašvaldības plānošanas dokumentos, sāka esošas situācijas izpēti pašvaldības kapacitātes novērtējumam, vākti vēsturiskie enerģijas patēriņa dati un izveidota energopārvaldības darba grupa. Būtiskākie izaicinājumi, ar ko līdz šim ir saskāries energopārvaldnieks, ir sākotnējā darbinieku neizpratne un grūtības ar enerģijas patēriņa datu uzskaiti (uzskaites neesamību) novada pagastos.

Pēc pašvaldību pārstāvju prezentācijām sekoja **Marikas Rošā** prezentācija par “Compete4SECAP” projekta ietvaros izstrādātajām vadlīnijām energopārvaldības sistēmas ieviešanai pašvaldībās.

Vadlīniju mērķis ir palīdzēt pašvaldībām izstrādāt un ieviest energopārvaldības sistēmu atbilstoši ISO 50001 standartam. Tajās soli pa solim apskatītas standarta prasības un dots skaidrojums šo prasību praktiskai pārņemšanai pašvaldībā. Vadlīnijas izstrādātās, balstoties uz autoru praktisko pieredzi ar energopārvaldības sistēmas ieviešanu dažādu Eiropas valstu pašvaldībās, un tās ir pieejamas ikvienam interesentam elektroniski projekta mājas lapā, sadaļā Resursi

(http://compete4secap.eu/fileadmin/user_upload/EnMS/D2.4_EPS_rokasgramata_LV_final.pdf).

Konferences noslēdzošo prezentāciju sniedza Rīgas Plānošanas reģiona (RPR) Uzņēmējdarbības centra vadītāja **Dace Grīnberga**. D.Grīnberga pastāstīja par diviem RPR projektiem, kuru mērķi ir atbalstīt valsts pārvaldes iestādes oglekļa mazieltipīgai attīstībai līdz 2050.gadam („C-TRACK-50”) un sekmēt sabiedrības zināšanas un iesaisti kopienu enerģijas projektu attīstībā („Co2mmunity”).

Turpinot diskusiju par plānošanas reģionu lomu, citu plānošanas reģionu pārstāvji sniedza īsu komentāru par savu redzējumu saistībā ar energopārvaldības jautājumiem pašvaldībās. Kurzemes plānošanas reģiona projektu vadītājs **Edvīns Drigins** aicināja pašvaldības aktīvi iesaistīties komunikācijā ar plānošanas reģioniem par tēmām, kas pašvaldībām ir aktuālas enerģētikas jomā. Viņš pastāstīja, ka LIFE programmas projekta ietvaros plānošanas reģioni šogad organizēs tematiskus pasākumus un šobrīd, kad notiek to precizēšana, ir iespēja ņemt vērā pašvaldību intereses. Zemgales plānošanas reģiona (ZPR) projektu speciālists **Raitis Madžulis** pastāstīja, ka 2018.gadā tika apstiprināts jaunais ZPR enerģētikas rīcības plāns līdz 2025.gadam un ir izveidota monitoringa sistēma pasākumu ietekmes novērtējumam. Viņš arī atzīmēja, ka nozaru ministrijām bieži trūkst izpratnes par notiekošo reģionos,

un aicināja pašvaldības vairāk izmantot reģionālās platformas šīs sadarbības veicināšanai. Savukārt Vidzemes plānošanas reģiona projektu vadītāja **Aija Rūse** piebilda, ka arī plānošanas reģioniem varētu būt labāka izpratne par pašvaldībās notiekošo. Viņa norādīja uz nepieciešamību sekmēt ciešāku savstarpējo sadarbību, lai rakstot projektu pieteikumus, tie būtu noderīgi un interesanti pašvaldībām.

Konferences otrajā daļā risinājās paneldiskusija, kurā piedalījās Ekonomikas ministrijas Ilgtspējīgas enerģētikas politikas departamenta vecākā eksperte **Ieva Kārklīņa**, Finanšu ministrijas ES fondu stratēģijas departamenta Publisko investīciju attīstības nodaļas vadītāja **Anita Kalniņa**, Saldus novada pašvaldības energopārvaldnieks **Edgars Augustiņš**, Daugavpils pilsētas energopārvaldniece **Helēna Trošimova**, SIA "Bureau Veritas Latvia" klientu menedžeris **Andrejs Boka** un Latvijas Pašvaldību savienības padomnieks enerģētikas jautājumos **Andris Akermanis**. Paneldiskusiju moderēja energoauditors, SIA "Ekodoma" direktors **Agris Kamenders**. Paneldiskusijas dalībnieki un klātesošie kopīgi apsprieda motivāciju energopārvaldības sistēmas ieviešanai un sertificēšanai pašvaldībās un līdzšinējo pieredzi. Diskusijas kopsavilkums:

- Saldus novada pašvaldības un Daugavpils pilsētas pašvaldības energopārvaldnieki ir vienprātīgi, ka pašvaldībai ir ne vien jāizveido un jāievieš, bet arī jāsertificē energopārvaldības sistēma. Viņu galvenie argumenti par labu sertifikācijai ir lielāka pārliecība par energopārvaldības sistēmas ilgtspēju, lielāka motivācija pašvaldības darbiniekiem iesaistīties energopārvaldības procesā un papildus punkti projektu pieteikumu vērtēšanā. E. Augustiņš arī atzīmē, ka sertifikācijas izmaksas nav tik nozīmīgas, lai kalpotu par iemeslu neveikt sertifikāciju. No klātesošajiem viņiem piekrīt Bauskas novada energopārvaldnieks, sakot, ka energopārvaldības sistēmas sertifikācija neuzliek lielas papildus saistības, vienlaikus nodrošinot labāku sistēmas kvalitāti. Citās domās ir Siguldas novada pašvaldības energopārvaldniece, kura norāda uz jaunām saistībām, administratīvo slogu un finansiālo aspektu saistībā ar energopārvaldības sistēmas sertifikāciju. Mārupes, Ādažu un Gulbenes novadu pašvaldību pārstāvji piekrīt, ka energopārvaldības sistēma var efektīvi darboties arī bez sertifikācijas, prioritāri sniedzot enerģijas patēriņa ietaupījumu. Energoefektivitātes likuma apstiprināšanas laikā pašvaldību attieksme bijusi visnotaļ negatīva, īpaši attiecībā uz sertifikāciju. I. Kārklīņa komentē, ka Ekonomikas ministrija varētu pārskatīt esošo kārtību par obligātu energopārvaldības sistēmu sertifikāciju pēc līdzšinējo rezultātu izvērtējuma. Profesionālu redzējumu par energopārvaldības sistēmu sertifikāciju sniedz SIA "Bureau Veritas Latvia" pārstāvis. Viņš klātesošajiem skaidro, ka sertifikācija ir apliecinājums, ko piešķir audita laikā, un ka biznesa vidē tas ir veids, kā nodrošināt uzticību starp biznesa partneriem. Pašvaldības gadījumā sertificēta energopārvaldības sistēma dod pārliecību par enerģijas patēriņa datu un plānoto ietaupījumu korektumu komunikācijā ar Ekonomikas ministriju. Ja pašvaldībai nav jāatskaitās ministrijai likuma ietvaros, principiāli energopārvaldības

sistēma var darboties bez sertifikācijas. Viņš arī norāda, ka bieži pašvaldībās jau darbojas ISO 50001 standartā prasītais.

- No auditorijas izskan jautājums par energopārvaldības sistēmas robežām un veidiem, kā motivēt mazās pašvaldības iesaistīties energoplānošanā. I.Kārklīņa (Ekonomikas ministrija) atbild, ka Energoefektivitātes likumā nav noteiktas prasības attiecībā uz energopārvaldības sistēmas robežām un tas ir pašvaldības lēmums, ko vada pašvaldības motivācija un iespējas. Viņsprāt, mazo pašvaldību iesaistīšanai ļoti pozitīvi ir vērtējami pieredzes apmaiņas pasākumi. Tāpat pašvaldībām ir iespēja slēgt brīvprātīgas vienošanās ar Ekonomikas ministriju par energoefektivitātes uzlabošanu. Ekonomikas ministrijas mērķis ir sekmēt šāda veida attiecības, nākotnē piedāvājot papildus ieguvumus pašvaldībām (piemēram, resursus energopārvaldnieka vietas izveidei). A.Kalniņa (Finanšu ministrija) papildina, ka arī nākamajā plānošanas periodā būs pieejams finansējums projektu īstenošanai. Vismaz 30% no kopējā finansējuma tiks virzīti Eiropas Savienības energoefektivitātes un klimata mērķu sasniegšanai. Konkrētu pasākumu izvēle izrietēs no nozaru attīstības plāniem un Nacionālā attīstības plāna. Tāpēc viņa vēlreiz aicina pašvaldības iesaistīties komunikācijā un informēt par savām vajadzībām.
- Finansējuma piesaistes kontekstā Ādažu pašvaldības energopārvaldnieks Anrijs Zēbergs norāda uz pastāvošu administratīvu barjeru, kas kavē energoefektivitātes projektu īstenošanu. Proti, Energoefektivitātes likums ļauj pašvaldībām slēgt energoefektivitātes pakalpojuma līgumus ar komersantiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanai uz laiku līdz 20 gadiem. Vienlaikus to nepieļauj Publisko iepirkumu likums. Atbildot uz jautājumu, A.Kalniņa (Finanšu ministrija) aicina uz diskusiju ar atbildīgajām ministrijām, lai mazinātu šāda veida likumdošanas šķēršļus.
- Turpinot diskusiju par pašvaldību motivāciju ieviest energopārvaldības sistēmu, paneldiskusijas dalībnieki norāda uz vairākiem būtiskiem aspektiem, tai skaitā pieredzes apmaiņu, komunikāciju pašvaldības iekšienē un ar plānošanas reģioniem, sabiedrības izglītošanu par energoefektivitātes un klimata jautājumiem. Vidzemes plānošanas reģiona pārstāve A.Rūse izsaka ideju par enerģētikas aģentūrām kā centrālajiem atbalsta punktiem reģionu līmenī. Savukārt Saldus novada pašvaldības energopārvaldnieks E.Augustiņš rosina veidot Energopārvaldnieku asociāciju.
- Uz jautājumu par energopārvaldniekam nepieciešamajām kvalitātēm E.Augustiņš kā atbildi nosauc ieinteresētību, vēlmi sakārtot un izprast notiekošo pašvaldībā, kā arī labas komunikācijas prasmes. Viņaprāt, tehniskās zināšanas ir vērtīgas, bet tas nav priekšnosacījums. E.Augustiņam piekrīt Daugavpils pilsētas energopārvaldiece H.Trošimova, atzīmējot iniciatīvu, vēlmi mācīties un uzlabot savu pašvaldību, kā arī komunikācijas un sadarbības prasmes kā labam energopārvaldniekam piemītošas īpašības.

Noslēdzot konferenci, uz savstarpēju sadarbību un komunikāciju aicināja arī pasākuma organizatore Marika Rošā. Paldies visiem runātājiem un dalībniekiem!

Pasākuma atskatu sagatavoja
Aiga Barisa, Rīgas Tehniskā universitāte